

LITURGIJSKA KNJIGA ZA NAROD

Mnogi tekstovi Objave, posebno neke novozavjetne prispodobe, pokazuju nam Crkvu kao organizam s dobro diferenciranim udovima. U Kristovoj prispodobi o lozi zorno nam je pokazano kako različitu ulogu ima korjen, a opet različitu stabljika, list, cvijet i plod. Isto nas uči i prispodoba sv. Pavla o otajstvenom tijelu: samo oči gledaju, samo uši slušaju, samo usta govore, a svi drugi udovi imaju svaki svoju vlastitu ulogu. Isto možemo zaključiti i iz prispodobe o građevini kod sv. Petra i sv. Ivana.

Radi toga postoje u Crkvi različite službe. Neke proistječu iz njezinog hijerarhijskog uređenja i sakramenta sv. Reda, a druge iz djelovanja Duha Svetoga koji »duše kamo hoće i dijeli svakome kako hoće«. I hijerarhijske i karizmatičke službe skladno se upotrebljavaju u životu Crkve.

Liturgiju je do sada vodila, uređivala (a u većini slučajeva i vršila) samo hijerarhija. Sada se ne samo vršenju nego i organiziranju liturgije sve više otvaraju vrata karizmatičima (što bez sumnje može biti vrlo nezgodno i sklisko).

Malo povijesti

U prvim stoljećima kršćanstva bile su vrlo uočljive različite uloge koje su pojedini sudionici imali u liturgiji. O tom su sve do danas ostali živi svjedoci: liturgijske knjige koje su sve do 13. stoljeća bile različite za pojedine službe.

Knjiga koja je sadržavala misne tekstove za predsjedatelja liturgijske zajednice (papu, biskupa, svećenika) zvala se *sakramentar* (*Liber sacramentorum*). U riznici splitske katedrale čuva se dio sakramentara iz 9. stoljeća. Doživio sam da se god. 1950. jedan svećenik čudio kako u misnim obrascima pojedinih dana nema misnih pjesama ni čitanja. Naravno, nije ih bilo, jer su se nalazili u drugim liturgijskim knjigama.

Knjiga što je sadržavala odlomke Sv. pisma, koje je imao čitati čitač, podđakon ili đakon zvala se *lekcionar* (*Lectio-narium*). Nekada su u posebnoj knjizi bili odlomci za podđakona (*Epistolarium*, pištular), a u posebnoj opet odlomci za đakona (*Evangelistarium*, evangelistar).

Dijelovi koji spadaju na pjevače i puk nalazili su se u *antifonaru* (Antiphonarius) koji je za razliku od antifonara u časoslovu kasnije prozvan *gradual* (Liber gradualis ili Graduale).

Opis kako su se imali obavljati pojedini obredi nalazio se u posebnoj knjizi zvanoj *red* (Ordo) a kasnije *svetorednik* (Caeremoniale).

Što se više širio običaj da pojedini svećenici celebriraju bez sudjelovanja naroda, to više se osjećala potreba da se svi misni tekstovi stave u jednu knjigu, a opisi obreda da se također tu donesu samo ne istim nego crvenim slovima (rubrike = crvenice). Tako je nastao *potpuni misal* (Missale plenum) sporadično već od 7. stoljeća, a pojavom franjevačkog reda takav se misal (a na sličan način i brevijar) općenito proširio.

Iza Tridentinskog sabora izdao je papa Pio V. cjelokupni misal (Missale Romanum) naredbom od 14. VII 1570. Taj je misal uz male preinake ostao sve do II. vatikanskog sabora.

Slična je bila povijest i drugih liturgijskih knjiga.

Zahvat II. vatikanskog sabora

Polazeći od načela da u liturgiji svak mora vršiti sve ono i samo ono što na njega spada — »solum et totum id agat, quod ad ipsum ex rei natura et normis liturgicis pertinet« (Konstitucija »Sacrosanctum concilium« br. 28) — Koncil je naredio da se provede reforma liturgijskih knjiga.

Prema naredbi koncila izdao je papa Pavao VI. za celebraciju Mise tri osnovne knjige:

Rimski misal (Missale Romanum). U toj knjizi nalazi se ono što kod Mise spada na misnika. Kao izuzetak tu se stavljene ulazna i pričesna antifona, jer i reformirani liturgijski zakoni obvezuju svećenika da te antifone pročita u slučaju ako ih zbor ili puk ne pjeva.

Red misnih čitanja (Ordo lectionum Missae). Ta knjiga sadrži odlomke evanđelja koja ima čitati đakon i druga čitanja koja imadu čitati drugi čitači. Prema onome što određuje br. 79. Osnovne uredbe Rimskog misala, knjige evanđelja »Evanđelistar« ne ide da bude ona ista knjiga iz koje se čitaju druga čitanja (»liber Evangeliorum a libro aliarum lectionum distinctus«). Dolikovalo bi (a tako je i bilo u prijašnjim razdobljima crkvene povijesti) da knjiga evanđelja bude i po svom vanjskom izgledu doličnija od drugih knjiga. S ovog gledišta bilo bi najprikladnije imati dvije knjige čitanja: Lekcionar za sve godine i sve misne obrasce i Evanđelistar jednako za sve godine i sve misne obrasce.

Red pjevanja Mise (Ordo cantus Missae). Dio Mise koji se pjeva je najmanje promijenjen (gotovo nepromijenjen) u liturgijskoj reformi II. vatikanskog sabora. Za pjevanu Misu ostale su iste pjesme kod ulaza, između čitanja, kod prikazivanja i kod pričesti, osim u slučajevima gdje obnovljeni kalendar traži da se nešto premjesti. Za čitane Mise uvedene

su neke promjene tih dijelova. I te su promjene predviđene za upotrebu »pro opportunitate« (ako je zgodno). O tom piše Pavao VI. u apostolskoj konstituciji »Missale Romanum« od 3. IV 1969: »Tekst Rimskog gradu-ala, barem što se tiče pjevanja, nije izmijenjen. Ali zbog boljeg razumije- vanja ponovo je uveden responzorijalni psalam koji sv. Augustin i sv. Leon Veliki često spominju, a osim toga su, za upotrebu prema prilika- ma, prerađene i antifone za ulaznu i pričesnu pjesmu kod Mise bez pjevanja.«

Primjer iz inozemstva

Poslije deset godina napornih priprava nedavno je za područje nje- mačkog jezika, osim Švicarske koja je to učinila već 1966. god., izdana liturgijska knjiga za narod. Ima oblik Schott-ova misala, oko 1000 stra- nica, a naslov joj je »*Gotteslob. Katholisches Gebet- und Gesangbuch*«. Za pojedine dijeceze na kraju je uvezan poseban vlastiti dodatak.

Knjiga sadrži sve dijelove za vjernike kod Mise, sakramenata, časo- slova i svih drugih liturgijskih čina i pučkih pobožnosti (npr. put križa i krunice). Dijelovi koji spadaju na svećenika i čitače nisu doneseni. Svi obredi su opširno rastumačeni. — Među različitim komisijama koje su spremale ovo djelo bila je i ekumenska komisija (sastavljena od kato- lika i protestanata) koja je uspjela da u liturgiji jedne i druge vjeroispo- vijesti budu zajedničke 102 pučke pjesme.

— Usput je dobro spomenuti da je nakon dugogodišnjeg mučnog ra- da konačno pod kraj 1974. god. dovršen i njemački misal za svećenike, koji će postati obavezan sredinom 1976. god.

Pokušaj u Hrvatskoj

»Kršćanska sadašnjost« izdala je posljednjih godina liturgijsku knji- gu za narod u tri sveska (A, B, C) pod naslovom »Misna knjiga za narod«. Tu su uz vrlo prikladna tumačenja doneseni misni tekstovi za nedjelje, svetkovine i neke blagdane. Premda u naslovu stoji »Misna knjiga«, nije to samo misna knjiga nego također liturgijska knjiga za neke sakramen- te i dijelove časoslova, te knjige pučkih pjesama i pučkih pobožnosti. Ako je izraz »misna« iz naslova u djelu obilato proširen (što je svakako za odobriti), izraz »za narod« zanemaren je više nego što se može vjero- vati. To je zapravo knjiga za svećenika, a narod se njom može služiti.

U misnim obrascima doneseni su svi dijelovi za svećenika, a od pro- mjenljivih dijelova za narod samo oni koje svećenik treba moliti kad ih zbor ili narod ne pjeva. Tako je kod ulaza donesena samo antifona a ne

i retci psalma (jer ih svećenik ne mora čitati), na prikazanju nema ni antifone ni redaka (jer svećenik ne mora čitati ni jedno ni drugo), a kod pričesti opet samo antifona bez redaka (jer ih svećenik ne mora čitati). Najčudnije je od svega da su dijelovi za narod štampani sitno, a dijelovi za svećenika upadnim masnim slovima!!

Ovo sve ne znači da to izdanje nije veliki doprinos upoznavanju i omogućavanju boljeg vršenja obnovljene liturgije. To je bez sumnje vrijedan doprinos.

Sve što spada i samo ono što spada

Na temelju naše mnogostoljetne tradicije s kojom su (na žalost!) nova izdanja radikalno prekinula kao da uopće nije postojala (drugi narodi koji su imali tek sitnice na živom jeziku nisu tako činili!) trebalo bi izdati prikladnu liturgijsku knjigu za narod, koja bi sadržavala *sve ono i samo ono što na narod spada* (usp. konstituciju »Sacrosanctum concilium« br. 28). Možda je najveća novost koju je donio II. vatikanski sabor upravo to da je narod dobio ponovo svoju pravu ulogu u liturgiji. Knjige za svećenike smo imali i do sada i prevađali ih za narod. Vrijeme je da se izda liturgijska knjiga za narod.

Radi praktičnosti ova knjiga ne bi trebala biti znatno veća od običnih molitvenika. U tu knjigu ne spadaju ne samo svećenikove molitve nego ni misna čitanja, jer je po naravi stvani čitačeva uloga da čita, a svih drugih, uključujući i svećenika, da slušaju a ne da čitaju. Ovdje je na mjestu riječ iz Otkrivanja: »Blažen onaj koji čita (u originalu je jednina 'ho anagnoskon') i oni koji slušaju (množina 'hoi akuontes') riječi proročke knjige ove« (Otkr 1, 3).

Ljudi će naći što konkretno u ovu knjigu spada. Najteže je pitanje misnih pjesama kako s obzirom na tekst tako i s obzirom na melodiju. Prema br. 55. Instrukcije o glazbi i svetoj liturgiji od god. 1967. teritorijalna crkvena vlast može mjesto tekstova koji se nalaze u latinskim liturgijskim knjigama odobriti pučke pjesme ako se i ne slažu potpuno s tim latinskim tekstovima, ali ne može odobriti tekstove bez ikakve veze sa službenim tekstovima (»Competentis auctoritatis territorialis erit decernere, num quidam textus vulgares cum modis musicis conexi, a saeculis anteactis traditi, adhiberi valent, licet in omnibus cum interpretationibus textuum liturgicorum legitime approbatis non concordent«).

Ako će to biti službena liturgijska knjiga za sve dijeceze u Hrvatskoj, onda sve dijeceze moraju u tom sudjelovati. Ako će to biti službena knjiga i za sve redovnike i redovnice, onda i svi Redovi moraju u tom sudjelovati.

Fra Jure Radić